

Ökad rättssäkerhet och snabbare verkställighet i internationella familjemål (Ds 2020:18)

(Ju2020/02783/L2)

Juridiska fakultetsnämnden vid Uppsala universitet har genom remiss anmodats att yttra sig i rubricerat ärende. Fakultetsnämnden får härmed lämna följande synpunkter.

1 Inledande synpunkter

Den nya förordningen (nedan alternativt benämnt som 2019 års Bryssel II-förordning) är en omarbetning av den nuvarande Bryssel II-förordningen från 2003 (EG, nr 2201/2003). I promemorian lämnas de författningsförslag som befunnits lämpliga med anledning av omarbetningen. Promemorian redogör därutöver för de viktigaste nyheterna och förändringarna föranledda av omarbetningen. Båda uppgifterna är synnerligen svåra att genomföra på ett lättbegripligt och tillämparvänligt sätt.

Förordningen som består av 105 artiklar, 98 s.k. skäl (ingresspunkter) och nio olika domsintyg som bilagor kännetecknas av stor komplexitet. Fakultetsnämnden noterar därför med en viss besvikelse att den berörda svenska lagstiftningen avses i flera fall bli kompletterad med vad promemorian kallar för ”upplysningsbestämmelser”. Av dem framgår att 2019 års Bryssel II-förordning innehåller särskilda bestämmelser, utan att närmare specificera när de sistnämnda kan slå till. Författningsändringarna följer i denna del samma lagstiftningsmodell som anlätades bl.a. inför den nuvarande Bryssel II-förordningen och som kritiserats i doktrinen som föga belysande. Enligt promemorian skulle emellertid mer detaljerade regleringar riskera att bli tungrodda utan att för den skull vara heltäckande. Mer detaljerade regleringar skulle dessutom, enligt promemorian, kräva kontinuerliga lagändringar i och med EU-domstolens rättsbildning. Fakultetsnämnden är fortsatt av den åsikten att sådana här ”upplysningsbestämmelser” saknar önskvärd transparens. Efter en genomgång av promemorians förtjänstfullt genomförda analys av omarbetningen, finner Fakultetsnämnden emellertid att förordningsregleringen nu blivit så invecklad att sådana här vaga allmänna ”brasklappar” får godtas som ett sätt att heltäckande försöka fånga in konsekvenserna av förordningen i svensk lagstiftning.

Det är inte läge att här utvärdera den nya förordningens innehåll i sak. Förordningen kommer ju att gälla direkt här i landet, i den antagna lydelsen och som den kommer att tolkas av EU-domstolen. Fakultetsnämnden finner det tveksamt att den nya förordningen förmår medföra ökad rättssäkerhet och snabbare verkställighet i internationella familjemål, såsom promemorians rubrik antyder, eller att stärka barns och föräldrars rättsskydd. Vad som i synnerhet inger oro är de s.k. rättssäkerhetsgarantier som införs i stället för den slojade verkställbarhetsförklaringen, särskilt när det gäller vårdnadsavgöranden. Förutom att tillgång finns till särskilda förfaranden om vägran av erkännande respektive verkställighet som förklaringar om att det inte finns någon grund för att vägra erkänna, riskerar nymodigheterna i verkställighetsförfarandet att främja allt slags processfifflande från berörd parts sida, särskilt med hänsyn till möjligheter till uppskjutningar och vägran. Förordningens effektivitet riskerar att urholkas förutom att rättstillämparen står inför en nästan oöverstiglig uppgift att tolka och tillämpa förordningen rätt.

2 Om promemorians analyser

Med några få undantag är det Fakultetsnämndens intryck att promemorians analyser och överväganden avseende behovet och utformningen av följdändringar i svensk lagstiftning är väl genomtänkta. När någon ändring i sak inte är aktuell i förhållande till 2003 års Bryssel II-förordning talar mycket för att den gällande ordningen behålls, vilket är också promemorians bedömning. Överlag präglas genomgången i promemorian av en föredömlig grundlighet. En mer systematisk angivelse av berörda artiklar (dvs. artikelnummer) i den nya förordningen skulle dock ha varit värdefull ur rättstillämpnings- och undervisningsperspektiv.

Fakultetsnämnden noterar med särskild tillfredsställelse promemorians grundliga genomgång och analys av barnets delaktighet enligt den nya förordningens art. 21 och dess relation till gällande svensk rätt, inom den materiella rätten, den internationella privaträtten och den offentliga rätten. Fakultetsnämnden instämmer i utredningens analys av svensk rätts förenlighet med förordningens krav och i de föreslagna relativt marginella ändringarna i svensk lagstiftning.

Analysen i promemorian kan anges ge värdefull vägledning angående förhållandet mellan vägrans- och uppskjutandegrunderna i 2019 års Bryssel II-förordning och de svenska nationella verkställighetsreglerna. Den valda utgångspunkten att prövningsordningen så långt som möjligt ska passa in i den svenska rättsordningen och göras av domstolen på en ort "nära barnet" framstår som genomtänkt. Samtidigt som förfarandet till viss del harmoniseras av den nya förordningen tolkar Fakultetsnämnden det så att det blir ökat utrymme att beakta regelverket i 21 kap. föräldrabalken jämfört med dagens ordning, dvs. också i den mån det handlar om materiella prövningar.

Hur avvägningarna blir är dock svårt att förutse för svensk rätts eller de andra nationella rättssystemens del. EU-domstolen kan förmodas bli bombarderad av begäran från nationella domstolar om förhandsbesked angående särskilt artiklarna 56 och 57, inte minst i förhållande till barnets bästa. Senare avgöranden, som hindrar erkännande och verkställighet (art. 39 1.d och e och art. 50), är inte oproblematiske från rättssäkerhetssynpunkt.

3 Enstaka anmärkningar

Fakultetsnämnden instämmer i övervägandena bakom att den svenska lag som innehåller de av 2019 års förordning påkallade kompletterande bestämmelserna ska kallas ”lagen om kompletterade bestämmelser till Bryssel II-förordningen”. Fakultetsnämnden finner de föreslagna författningsändringarna i huvudsak genomgående välgenomtänkta.

Fakultetsnämnden noterar att ett starkare sekretesskydd föreslås gälla hos centralmyndigheten än hos domstol, enligt förslaget till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen, 36 kap. 7 a §. Strängt taget är det inte korrekt att i begreppet ”upplösning av ett äktenskap” inkludera domar om hemskillnad vilket tycks ske i förslaget till förordning om ändring i förordningen om äktenskapsregistret, 2 § punkten 4.

Fakultetsnämnden undrar över valet av modal verbet ”får” (verkställas) i 5 § 1 st. i den föreslagna viktiga kompletteringslagen. Ordvalet kan tolkas antyda en valfrihet eller i vart fall diskretion för behörig myndighet. Risken för en sådan tolkning är desto större mot bakgrund av att de utländska avgöranden vars verkställighet det handlar om kan komma att sakna direkt motsvarighet i svensk rätt. Tydligare är att skriva ”sker verkställighet enligt 1) --, och 2) ---.” Att bestämmelser som inte är förenliga med förordningen inte får tillämpas ”garderas” genom ”brasklappen” (upplysningen) i 5 § 3 st.

Avslutningsvis vill Fakultetsnämnden lyfta fram bestämmelsen i 3 kap. 6 § IÄL enligt vilken frågor som gäller vårdnaden om barn får tas upp i äktenskapsmål. Om barnet vistas här i landet ska sådana frågor alltid prövas enligt svensk lag. Denna bestämmelse kommenteras inte av promemorian. Bestämmelsen har däremot diskuterats tidigare i omgångar men behållits, eftersom den befunnits kunna vara av värde i de situationer där Bryssel II-förordningen eller 1996 års Haagkonvention inte gäller. Även med den inskränkning i paragrafens tillämplighet, som anses följa av ”upplysningsbestämmelsen” i 7 kap. 6 § IÄL, är bestämmelsen enligt Fakultetsnämndens erfarenhet en källa till betydande förvirring. En vanlig tolkning är att det är en restkompetensregel, av relevans för vårdnadsfall. Om svensk domstol är behörig i ett äktenskapsmål – oavsett om behörigheten i äktenskapsmålet grundas på IÄL eller på Bryssel II-förordningen – tolkas bestämmelsen öppna för svensk accessorisk behörighet avseende vårdnadsyrkanden. Fakultetsnämnden önskar att tillfället tas i akt att

UPPSALA
UNIVERSITET

REMISSYTTRANDE

4 (4)

2020-12-01

JURFAK 2020/52

förtydliga den i bestämmelsen avsedda accessoriska domsrättens relation till Bryssel II-förordningen. Det är inte heller givet att bestämmelsen bör eller ens kan behållas. Påpekas kan att lagvalsdelen i bestämmelsen betraktas som överspelad av 1996 års Haagkonvention sedan denna trätt i kraft som lag i Sverige.

Förslag till yttrande i detta ärende har upprättats av professor Maarit Jänträ-Jareborg. Yttrandet har på delegation avgivits av Juridiska fakultetens dekanus, professor Anna Singer.

Anna Singer